

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.025
у Київському університеті імені Бориса Грінченка
доктору психологічних наук, професору,
завідувачу кафедри практичної психології
Лозовій Ользі Миколаївні

ВІДГУК

офіційного опонента **Колтунович Тетяни Анатоліївни**, кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на дисертаційну роботу **Прядко Анастасії Олегівни** «Психологічні особливості подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

1. Актуальність теми дослідження

Сучасні тенденції розвитку освіти та виклики часу визначають високі вимоги до професійного статусу педагога, в тому числі й вихователів закладів дошкільної освіти. Сьогодення освітнього простору є відображенням змінюваних процесів в соціально-економічних реаліях, ціннісно-професійних стратегіях ринку праці, особистісно-поведінкових трансформаціях. Замість традиційних форм і методів виховання й підготовки дитини до успішного життя в організаційно-методичні процеси дошкільної освіти впроваджуються інноваційні, інтерактивні, цифрові, інформаційні та інші технології. Вихователь закладу дошкільної освіти, який використовує інструменти минулого не здатний буде в повній мірі забезпечити навички успішного майбутнього у розвитку, формуванні, становленні гармонійно розвиненої

особистості дитини. Педагог з багажем особистісних і професійних стереотипів, що, проте, абсолютно виправдано складностями його діяльності, не здатний оперативно реагувати на вимоги освітнього простору та без руйнування чи деформації власної особистості досягати поставлених цілей і результативно відповідати на завдання часу. З огляду на вище описане, актуальність проблеми дослідження Прядко Анастасії Олегівни не викликає жодних сумнівів у контексті вирішення питання подолання професійних стереотипів вихователів закладів дошкільної освіти.

Викладені в дисертації аргументи переконують в актуальності, своєчасності та доцільності для наукової розвідки вирішення проблеми стереотипізації в професійній діяльності сучасного вихователя закладу дошкільної освіти саме в пошуку психологічного змісту детермінант виникнення стереотипів, позитивного та негативного їх відображення на особистісному благополуччі вихователя, умовах запобігання цьому явищу у професії фахівців зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Дисертаційне дослідження Прядко А.О. відповідає державним потребам щодо науково-дослідної діяльності, його виконано згідно дослідницької теми Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка «Особистість в умовах суспільних трансформацій сучасної України» (державний реєстраційний номер 0116U002960). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 1 від 25 січня 2018 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 27 березня 2018 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Мета представленого до захисту дослідження, логічно-змістовно визначена дисертанткою: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити

психологічні особливості подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти, – передбачила відповідну структуру та хід проведення наукового пошуку.

Обґрунтованість наведених у дисертації наукових положень забезпечено постановкою завдань щодо теоретичного аналізу поняття «стереотип», визначенням психолого-педагогічних особливостей діяльності вихователя закладу дошкільної освіти та моделюванням процесу подолання професійних стереотипів, що мало практичне відображення у практичній роботі авторки – програмі психологічного супроводу подолання стереотипів вихователів.

У структурному плані нам імпонує чітка побудова дослідження. Дисертація Прядко Анастасії Олегівни має три розділи, у яких гармонійно узгоджені теоретичні складові та прикладні аспекти заявленої проблематики. Наявність інших структурних підрозділів роботи відповідає логіці дослідження та вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Достовірність одержаних результатів і висновків дисертаційної роботи забезпечується: використанням комплексу взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих методів дослідження, адекватних методологічному апарату роботи; теоретико-методичним обґрунтуванням вихідних положень дослідження, репрезентативністю вибірки, надійним і валідним діагностичним інструментарієм, що узгоджується з вимогами та умовами експерименту; застосуванням сучасних статистичних методів обробки й аналізу його результатів; відповідністю експериментальної роботи її теоретичним положенням і висновкам.

До того ж запропоноване у дисертації моделювання процесу подолання негативної стереотипізації у вихователів і поетапна стратегія його розгортання в умовах закладу дошкільної освіти, досить науково виважене, як нам видається.

Дослідницький апарат роботи визначено коректно, що є свідченням глибокого усвідомлення автором сутності порушеної проблеми та здатності

спрогнозувати конструктивний підхід щодо її теоретичного і практичного вирішення.

Дисертація завершується низкою загальних висновків, які відображають ступінь реалізованості поставлених перед дисертанткою завдань і підтверджують їх виконання.

До складу джерельної бази входять законодавчо-нормативні документи та аналітичні матеріали з питань організації освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти, наукові та навчально-методичні праці зарубіжних і вітчизняних науковців психолого-педагогічного спрямування, енциклопедії, словники, довідкові та реферативні видання тощо, що підкреслює обґрунтованість як теоретичних передумов роботи, так і висновків за її результатами.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Вважаємо суттєво-позитивним наскрізне опрацювання в дослідженні визначеного автором змісту поняття професійного стереотипу вихователів як стійкого, схематичного, емоційно забарвленого образу педагогічної діяльності (зміст, форми та методи) та її суб'єктів (діти дошкільного віку, їх батьки, колеги, адміністрація та самих себе), що за такою логікою подачі втілюється у практичній реалізації експериментальної програми психологічного супроводу подолання стереотипів вихователів.

Науково виваженими й експериментально доведеними у дисертації Прядко А.О. стали психологічні особливості подолання стереотипізації як з позиції зовнішньо створених умов, так і за внутрішніми показниками особистісного змісту.

Певного рівня новизни результатів проведеного дисертанткою дослідження надає поєднання традиційних і нестандартних форм, методів, методик, використаних для реалізації мети та завдань роботи, а також низка творчих завдань, запропонованих їх авторкою, які викликають практичний інтерес щодо забезпечення та збереження психологічно комфортного

мікроклімату в педагогічних колективах закладів дошкільної освіти, профілактики виникнення негативних стереотипів різного змісту у майбутніх вихователів, усунення негативних впливів сталих особистісних і професійних стереотипів вихователів, що здатні гальмувати реформи в освітній сфері, стають тригерами у виникненні образу неуспішного фахівця, призводять до емоційного виснаження та знецінення педагогом себе у професії.

Такі положення наукової новизни, теоретичного та практичного значення дослідження в цілому засвідчують обґрунтованість як теоретико-методологічної бази роботи, так і використаних її автором методів дослідження, що дозволило реалізувати завдання дослідження та досягти його мети.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Результати дослідження мають належний рівень апробації на науково-практичних конференціях і семінарах різних рівнів в Україні, а також висвітлені у наукових публікаціях здобувача. Основні результати дослідження висвітлено у 10 публікаціях автора: у 3 статтях – у фахових виданнях, що входять до переліку ДАК України, 1 статті – в іноземному виданні, у 3 тезах Міжнародних і Всеукраїнських наукових конференцій.

Автореферат дисертації та публікації автора відповідають змісту дисертаційної роботи.

5. Практичне значення одержаних результатів

Системні взаємозв'язки елементів методологічного апарату дослідження простежуються на всіх його рівнях: від постановки проблеми, виокремлення суперечностей, які аналізуватимуться в роботі, визначення мети, формулювання завдань дослідження, окреслення його об'єкта, предмета й до узагальнення його результатів у відповідних висновках і рекомендаціях. Застосування адекватних методів дослідження сприяло

одержанню достовірних і обґрунтованих його результатів.

Заслуговує на позитивну оцінку представлена автором дисертації програма психологічного супроводу подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти, що має на меті комплексне вирішення як професійних, так і особистісних дефіцитів у комунікативній культурі педагогів, формування їх готовності до сприйняття інноваційних форм діяльності, розвиток навичок ефективної партнерської взаємодії, стратегій усвідомлення та подолання стереотипізованих бар'єрів, активізації особистісних і зовнішніх ресурсів на шляху успішного та ефективного професійного життєздійснення.

Результати дослідження можуть бути використані у підготовці навчально-методичних посібників, у процесі професійної підготовки і підвищення кваліфікації вихователів, у профілактичній, консультативній та корекційній роботі психологами закладів дошкільної освіти.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації

У цілому, дослідження Прядко А.О. складає позитивне враження завершеної ґрунтовної наукової праці, в якій змістовно вирішено всі поставлені завдання, обґрунтовано наукові положення, висновки та яка відповідає необхідним критеріям науковості, оригінальності, практичної значущості.

Разом з тим маємо кілька зауважень, запитань і побажань, які можуть стати приводом для дискусії:

1. Перший розділ дисертації присвячено загальному аналізу поняття «стереотип», його видів, складових, механізмів і причин виникнення. Вважаємо, що такий аналіз дещо інформаційно переобтяжено. Натомість, можливо, було б корисним у більшому обсязі розкрити особливості особистісно-поведінкового та ціннісно-професійного образу вихователя закладу дошкільної освіти, що знайшло відображення в експериментальному розділі.

2. Попри достатній обсяг психодіагностичного інструментарію, методик, авторського опитувальника в емпіричному блоці дисертації, поза дослідницькою увагою залишилися такі напрями дослідження, як готовність педагога до інновацій, зміст мотиваційного вибору професії (для студентів), рівень професійного благополуччя, комфортність партнерського середовища тощо. При цьому, дисертантка неодноразово акцентує увагу на цих явищах, визначаючи за ними ключові позиції у виборі напрямів і стратегій подолання стереотипів.

3. У складі вибірки для дослідження професійних стереотипів вихователів зазначено студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Вважаємо не зовсім виправданим скорочений варіант спецкурсу для таких студентів з профілактики виникнення у них стереотипізації та відсутність даних про ефективність його впровадження: не зрозуміло, на яких рівнях і роках підготовки такий навчальний компонент буде особистісно-виправданим та результативно-дієвим.

4. Предметом дослідження, який зазначено в дисертації, є психологічні особливості та шляхи подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти. На нашу думку, дещо обмежено подано обґрунтування психологічних особливостей вихователів саме за інформаційно-результативним контекстом: які саме особливості як зовнішнього, так і внутрішнього змісту, є значущими в процесі організації шляхів подолання стереотипів вихователів і в яких реформувальних позиціях освітнього середовища.

5. Низка положень, які висловлені в роботі, вимагають редакційної корективи, зустрічаються деякі орфографічні помилки та стилістичні неточності.

7. Загальна оцінка дисертації

Дисертаційна робота Прядко Анастасії Олегівни «Психологічні особливості подолання професійних стереотипів вихователів в умовах

реформування дошкільної освіти» має достатнє теоретичне й практичне значення і є самостійним завершеним науковим дослідженням, де висвітлено нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують науково-практичну проблему – стереотипізацію в професійній діяльності вихователів і пропонують технології зниження рівня такого процесу в освітньому просторі.

За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів і практичним значенням дисертація Прядко А.О. «Психологічні особливості подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти» відповідає спеціальності 053 «Психологія» та вимогам п.п. 10,11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її авторка Прядко Анастасія Олегівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології
дошкільної освіти

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Тетяна КОЛТУНОВИЧ

